

УДК 338:332.12

Мащенко М.А.,
к.е.н., доцент кафедри політичної економії
Пивавар І.В.,
ст. викладач кафедри політичної економії
Харківський національний економічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Постановка проблеми. Створення ринкової економіки супроводжується стрімким розшаруванням суспільства за матеріальним, соціальним статусами. Перед державою постала проблема забезпечення і підтримки малозабезпечених прошарків населення. Однією з функцій держави є недопущення зростання соціальної напруги з приводу майнової нерівності, передбачення й фінансування негативних проявів ринку для громадян (безробіття, втрата працездатності).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного регулювання соціального захисту населення вивчали такі науковці як Бідак В.Я. [1], Димченко О.В. [2], Жемчужнікова Г.П. [3] та ін. Однак, у більшості наукових досліджень мало уваги приділено аналізу стану соціального захисту України на сучасному етапі. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напрямку дослідження у науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз законодавчого забезпечення соціальної політики, обґрунтування пріоритетів й основних напрямів забезпечення соціальної орієнтації економіки у сфері житлово-комунального господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміна системи фінансування житлово-комунального господарства пов'язана з переходом від дотування підприємств, що надають житлово-комунальні послуги, до повної оплати їх споживачами, що обумовлює необхідність забезпечення соціального захисту громадян, які не можуть виконати ці вимоги.

До 1995 року на утримання житла і оплату комунальних послуг населенню з державного бюджету доплачувалося 95% [4]. Це підвищувало державний бюджетний дефіцит. Дотації, що надавалися державою житловому сектору, призначалися споживачам незалежно від його доходів. Кредит Національного банку на покриття дефіциту державного бюджету сприяв значній інфляції, що в цілому загострювало кризові явища в нашій країні. Тому, шляхом виходу з даної ситуації, стало надання адресної допомоги населенню з низькими доходами, тобто субсидій.

Згідно Указів Президента України від 24 травня 2000 р. № 717 „Про основні напрями соціальної політики на період до 2004 року” [5] та „Про стратегію перемоги над бідністю” [5] від 15 вересня 2001 р. № 637 і Послання Президента України до Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України „Про основні напрями бюджетної політики на 2002 рік” [6] були розроблені конкретні заходи, спрямовані змінити системи пільг на адресну грошову допомогу населенню.

Способом реалізації державної соціальної політики є система соціального захисту і соціальних гарантій громадян.

Соціальний захист – це система державних заходів щодо забезпечення гідного матеріального і соціального становища громадян [7].

Соціальні гарантії – це система обов'язків держави перед своїми громадянами щодо задоволення їхніх соціальних потреб [7].

Існують соціальний та ринковий підхід до реалізації соціальної політики:

- соціальний підхід виходить із того, що суспільство має гарантувати кожному громадянину доходи, не нижчі за межу малозабезпеченості;

- ринковий підхід – з того, що суспільство бере на себе зобов'язання тільки створити умови кожному члену суспільства для виявлення ним економічної активності та одержання доходу.

У розвинутих країнах світу найчастіше комбінуються обидва ці підходи, що забезпечує результативність соціальної політики та достойний рівень життя населення.

Програма житлових субсидій в нашій країні запроваджена в 1995 році рішенням Кабінету Міністрів на принципах “Концепції соціального забезпечення населення України”, прийнятої Верховною Радою України 21 грудня 1993 року, що в умовах ринкової економіки “державна повинна забезпечувати за рахунок бюджетних коштів лише мінімально гарантований рівень медичного, культурного і соціального обслуговування населення і, перш за все, менш захищеним верствам населення”.

Основною метою заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню було проведення державної політики за принципом соціальної справедливості. Адресна грошова допомога

мала на меті забезпечити економічні і соціальні умови для підтримки малозабезпечених верств населення і здійснити реалізацію конституційного права на соціальний захист.

Реально пільгами користуються не всі, хто має на них право, а лише ті, хто користується послугами. Пільги, що надаються громадянам, при сплаті житла і комунальних послуг, можна класифікувати за економічним, соціальним змістом та джерелами надання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 2.03.2002 р. "Про затвердження Стратегії заміни системи пільг на адресну допомогу населенню" при поетапному переході до повної оплати населенням житлово-комунальних послуг була створена система соціального захисту населення. Над підготовкою Стратегії працювала робоча група у складі представників Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Держбуду. Вона передбачала для категорії громадян з низьким рівнем доходу надання адресної компенсації (субсидії) з оплати житлово-комунальних послуг.

Заходи, виходячи з цієї Стратегії мали на меті надати можливість:

- реалізувати принципи адресного соціального захисту;
- забезпечити чіткі джерела надходження коштів з бюджетів різних рівнів від одержувача пільг до постачальника послуг;
- ліквідувати взаємозаліки між бюджетами і підприємствами;
- оздоровити фінансово-економічну діяльність підприємств і організацій, які надають послуги населенню, звільнивши їх від зайвих функцій;
- покласти на органи соціального захисту населення функції заміни системи пільг на адресну грошову допомогу, введення єдиного реєстру осіб, які мають право на пільги, та здійснення контролю по використанню бюджетних коштів;
- реалізувати збалансовану політику визначення розмірів допомоги [8].

На момент прийняття "Стратегії заміни системи пільг на адресну допомогу населенню" Законодавство України передбачало широке коло надання пільг по оплаті послуг багатьом категоріям населення. На користування ними мали право близько 43 % населення, з них пільгами на оплату житлово-комунальних послуг користувалося близько 25 % населення [4]. Загальний обсяг пільг щороку вимагав більше 25 млрд. грн., що дорівнювало річним витратам усіх місцевих бюджетів України. Нормативно-правові акти по даних питаннях приймалися без урахування змін, які відбувалися в суспільстві. Внаслідок цього, окремі соціальні програми не узгоджені між собою, постійно існував дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення пільг. Через відсутність бюджетних ресурсів витрати на пільги змушені були здійснювати в збиток собі підприємства, які надавали послуги.

Надання пільг здійснювалося тоді на підставі двадцяти п'яти законів і актів Кабінету Міністрів України. До найбільш поширених пільг відносилися наступні:

- плата за житло і комунальні послуги;
- плата за використання палива;
- плата за проїзд в міському, міжміському транспорті;
- установка телефону і плата за нього;
- забезпечення санаторно-курортним лікуванням;
- забезпечення спецавтотранспортом;
- забезпечення протезами і протезно-ортопедичною продукцією;
- плата за медикаменти.

Дані пільги відрізнялися періодичністю їх надання (одноразові і щомісячні), ступенем персоналізації (особові і родинні) і спрямованістю (категорії населення) [5].

Діюча на той час система пільг мала багато недоліків, вона не забезпечувала надання допомоги виключно бідним верствам населення, а часто сприяла збільшенню доходів заможних верств населення (особливо це стосується тих, хто отримує пільги за професійною ознакою). Ефективною і справедливою може бути лише така система захисту малозабезпечених верств населення, при якій будуть враховуватися доходи і матеріальний добробут пільговиків.

Згідно розрахункам по вивченню продуктивних сил Національної академії наук, право на пільги, відповідно законодавству, мали: по соціальному статусу – 31 % населення; за професійною ознакою – 13,8 % економічно активного населення [4].

Практично в половині домогосподарств була хоча би одна людина, яка мала право на отримання пільги. Наприклад, близько 13 % домогосподарств не користувалися пільгами за станом здоров'я або у зв'язку з відсутністю певних послуг, хоча фактично мали на це право [4].

Основними недоліками системи пільг, що діяла на той час на оплату житлово-комунальних послуг є:

- надання населенню пільг переважно за категорійним принципом (віднесення одержувача до певної соціальної або професійної групи), незалежно від матеріального становища одержувачів;
- неповний облік доходів членів сімей – одержувачів пільг, можливість підвищити добробут не особистими зусиллями породжують соціальне утриманство і пасивність;
- незбалансованість повноважень і відповідальності по наданням соціальних пільг між центральними, місцевими органами влади;

- відсутність чітко встановлених джерел фінансування, а у ряді випадків – чіткого розмежування їх між різними категоріями населення.

На підприємствах по наданню послуг, та в місцевих органах виконавчої влади була відсутня єдина методика підрахунку фактичної вартості окремих видів послуг, єдина методика урахування надання пільг, єдина статистична звітність за фактичними витратами на пільги і стан їх фінансування.

Метою та завданням Стратегії була заміна пільг, як форми соціального захисту населення, на адресну грошову допомогу, що повинна забезпечити реалізацію конституційного права на соціальний захист та зробити цей захист адресним.

Крім того впровадження Стратегії мало ціль:

- забезпечити прозорість проходження коштів з бюджетів різних рівнів до громадянина-отримувача пільги і до надавачів послуг;
- ліквідувати основи взаємозаліків між бюджетами та підприємствами-надавачами послуг;
- оздоровити фінансово-економічну діяльність підприємств і організацій, що надають послуги населенню.

Згідно програми житлових субсидій сім'ї мають право платити за житло і комунальні послуги не більше визначеного Кабінетом Міністрів України обов'язкового відсотка платежу від своїх доходів, в межах встановлених нормативів користування житловою площею і нормативів за споживання житлово-комунальних послуг. Тому, якщо нарахована плата перевищує встановлену державою частку доходу, сім'я має право на отримання субсидії, яка покривала цю різницю. Для проведення таких операцій в містах і районах були створені служби житлових субсидій, які здійснювали оформлення з надання житлових субсидій. Державна житлова субсидія по суті – це соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, стала першою соціальною програмою ринкового типу, яка забезпечила адресну підтримку найменш захищених сімей і громадян в умовах поступового підвищення частки покриття населенням собівартості житлово-комунальних послуг, це безготівкова допомога державою малозабезпеченим верствам населення при сплаті за ці послуги.

До підвищення тарифів у 1995 році платежі населення покривали 4% собівартості послуг, а 96% що залишилися оплачувала держава комунальним підприємствам [4]. На сьогоднішній день більшість населення України сплачує 100 % собівартості комунальних послуг [4].

Програма житлових субсидій є однією з найважливіших програм соціального захисту населення. В Україні це перша адресна програма, спрямована на захист незаможних верств населення. Дана програма сприяла зменшенню напруги в суспільстві в умовах підвищення тарифів на житло, комунальні послуги і енергоносії. За минулий час умови надання субсидій змінювалися кілька разів. Із зростанням тарифів збільшувалися розміри субсидій.

Кількість звернень сімей за наданням субсидій має явний хвилеподібний характер. Кількість різко зростає в опалювальний період, що свідчить про сезонне збільшення тарифів.

У січні-грудні 2011 року за субсидіями для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг звернулось 1394,1 тис. сімей, що на 11,2 % менше, ніж у січні-грудні 2010 року. Питома вага звернень сімей, які проживають у міських поселеннях склала 79,1 %, [4].

У грудні 2011 року кількість сімей-учасників Програми житлових субсидій, які одержували субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, становила 5,1 % від загальної кількості сімей України, що на 7 % менше, ніж у грудні 2010 року. Серед регіонів найбільша питома вага сімей, які отримували субсидії у Сумській та Кіровоградській областях (11,9 та 8,3 % відповідно), а найменша – у містах Севастополі, Києві та Одеській області (0,9-2,0%) [4].

Динаміка надання загальної суми субсидій представлена у табл. 1 [4].

Середній розмір призначеної субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг на одну сім'ю у грудні 2011 року збільшився у порівнянні з відповідним періодом минулого року на 14,3 % і становив 156,5 грн. Серед регіонів найбільший розмір спостерігався у Івано-Франківській, Львівській та Рівненській областях (224,7-203,2 грн.), найменший – у містах Києві та Севастополі (66,3 та 84,9 грн. відповідно) [4].

У січні-грудні 2011 року призначено субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг 1249,3 тис. сімей, що становило 89,6 % від загальної кількості сімей, які звернулися за субсидіями, з них у міських поселеннях – 997,4 тис. сімей, у сільській місцевості – 251,9 тис. сімей. Порівняно з відповідним періодом 2010 року кількість сімей, яким призначено субсидії, зменшилась на 175,3 тис., або на 12,3 % [4].

Субсидії на оплату житла і комунальних послуг надаються громадянам органами державної влади і органами місцевого самоврядування в межах соціальної норми площі житла і нормативів споживання комунальних послуг з урахуванням прожиткового мінімуму, сукупного доходу сім'ї та пільг, що діють. При розрахунку величини субсидій на оплату комунальних послуг (водовідведення, водо-, тепло-, газо-, електропостачання, вивіз побутових відходів, обслуговування ліфтового господарства) не допустиме виключення окремих видів послуг, що фактично надаються. При цьому, розмір щомісячних субсидій на оплату цих послуг, що визначається у встановленому порядку організацією,

уповноваженою власником домоволодіння здійснювати збір і обробку житлово-комунальних платежів і надання субсидій, повинна вказуватися у відповідному платіжному документі (рахунку-квитанції).

Субсидії підприємства житлово-комунального господарства, нараховуються за рахунок коштів місцевих бюджетів і виступають як компенсація за неповну оплату населенням наданих послуг. Нараховані з місцевого бюджету субсидії підприємствам житлово-комунального господарства як компенсація за не отриману оплату населенням наданих послуг. Надані субсидії – це кошти, дійсно виплачені підприємствам житлово-комунального господарства за надані послуги. Загальна сума нарахованих субсидій на оплату житлово-комунальних послуг в більшості перевищує суму наданих субсидій. Розрахунки місцеві бюджети з підприємствами житлово-комунальних послуг здійснюють з значним відставанням. Заборгованість місцевих бюджетів здійснює негативний вплив на фінансове та інвестиційне становище житлово-комунальних підприємств.

Таблиця 1

Загальна сума субсидій, призначених сім'ям для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг за 2011 рік

Регіон	Загальна сума призначених субсидій, тис. грн.				Середній розмір призначених субсидій у грудні, грн.	
	усього		з них виходячи з 20% сукупного доходу		усього	з них виходячи з 20% сукупного доходу
	з початку року	у т.ч. у грудні	з початку року	у т.ч. у грудні		
Україна	143443,8	31020,1	30458,2	7144,0	156,5	158,2
АР Крим	1102,9	254,6	121,6	37,4	115,6	127,6
Вінницька	3649,7	586,4	927,1	186,6	144,9	208,5
Волинська	2522,4	463,5	667,9	117,4	165,6	141,8
Дніпропетровська	10465,2	2713,6	2267,7	639,5	153,1	184,7
Донецька	27572,1	5727,5	5763,1	1345,1	176,4	144,2
Житомирська	2590,6	376,4	547,8	106,6	124,3	113,0
Закарпатська	2306,0	610,9	498,9	110,2	149,0	178,6
Запорізька	3771,1	933,1	795,3	207,9	136,1	146,4
Івано-Франківська	6037,5	1435,8	1162,1	305,6	224,7	235,8
Київська	5953,7	1036,9	1011,1	207,5	156,8	197,8
Кіровоградська	3358,7	842,7	584,7	174,4	140,7	131,7
Луганська	9430,9	2456,7	1877,9	492,1	158,3	165,6
Львівська	7933,2	2269,6	1790,4	549,9	206,6	193,1
Миколаївська	978,7	279,5	117,8	37,6	92,9	103,3
Одеська	1629,3	266,8	215,6	36,5	106,6	130,8
Полтавська	5715,8	509,7	1514,1	163,7	149,6	169,8
Рівненська	3498,5	969,4	809,2	217,2	203,2	205,5
Сумська	6819,1	1074,6	1646,7	317,9	123,3	124,5
Тернопільська	2647,8	649,6	526,3	139,7	146,9	142,3
Харківська	16845,3	4046,2	4022,3	1033,1	173,8	158,2
Херсонська	1753,3	346,9	285,6	77,2	142,8	145,9
Хмельницька	3866,9	670,2	747,6	137,0	160,5	151,5
Черкаська	5245,2	1098,1	942,5	246,1	143,4	151,9
Чернівецька	860,1	166,2	163,6	35,8	130,0	163,5
Чернігівська	3892,8	681,6	885,6	162,3	118,5	132,0
м. Київ	2871,3	478,0	554,2	51,6	66,3	92,5
м. Севастополь	125,7	75,6	11,5	8,1	84,9	81,8

Аналізуючи діючу систему житлових субсидій, можна зробити висновки, що система житлових субсидій орієнтована на найуразливіші верстви населення – в більшості сім'ї пенсіонерів, а також сім'ї, що мають у своєму складі дітей, які навчаються. В той же час ця соціальна пільга в істотно меншому ступені охоплює сім'ї, що мають безробітних і громадян передпенсійного віку, на економічно-активне населення ця соціальна пільга практично зовсім не спрямована.

Відомо, що значна кількість громадян нашої держави змушені працювати нелегально, така умова їх працедавців. Маючи в своєму складі хоча би одного нелегально працюючого, сім'я не може претендувати на субсидію. За Конституцією України, всі громадяни мають рівні права – і ті, хто не працює, але офіційно не є безробітними, – такі люди не мають бути обійдені заходами соціального захисту. Тільки за даними статистико-аналітичного огляду економічно-активного населення за 2010 рік

[4] 9 % складає незайняте економічно активне населення. За методологією Міжнародної організації праці 9,6 % населення працездатного віку були розцінені як безробітні, ця група людей формально безробітні, але шукають роботу. Економічно неактивне населення складає 28,4% від всього населення працездатного віку, це працездатне населення не було зайнято, але роботу не шукало тобто 28,4 % працездатного населення зайняті у неформальному секторі економіки, фактично ця величина більша.

Виходить, більше 28 % працездатних громадян, [4], не можуть надати довідки про доходи та не можуть отримати житлові субсидії. Позбавлені цього і їх сім'ї.

Ці дані занижені, тому що в них не враховані громадяни, що виїхали на тривалий термін за кордон на нелегальні заробітки. Їх сім'ї теж не мають права на отримання житлових субсидій.

У діючих умовах житлова субсидія є не універсальним, а вибірконим засобом відновлення соціальної справедливості, інструментом захисту окремої категорії споживачів житлово-комунальних послуг пенсіонерів. Досить гостра проблема тіньової економіки є в окремих країнах Євросоюзу, зокрема, в Іспанії, Греції, кандидата у члени Євросоюзу – Туреччини. Програма житлових субсидій у діючому вигляді не може ефективно працювати за умови існуючого в Україні тіньового сектора економіки. Очевидною є потреба у важелях державного регулювання, адекватних до ситуації, що склалася, необхідна реальна допомога малозабезпеченим верствам населення.

Параметром, що обумовлює виконання системою житлових субсидій своїх функцій, є частка житлової субсидії у витратах сім'ї на житлово-комунальні послуги. Субсиденти оцінюють величину житлової субсидії не стільки в абсолютному, скільки у відносному значенні – по ставленню до витрат сім'ї на житлово-комунальні послуги. Система житлових субсидій починає в достатній мірі виконувати свої функції соціального захисту і зниження простроченої заборгованості, якщо частка житлової субсидії у витратах сім'ї на житлово-комунальні послуги складає більше 50% [4]. Якщо ця частка в межах від 30 до 50%, система житлових субсидій виконує практично лише функцію зниження простроченої заборгованості. Для інших субсидентів система житлових субсидій не виконує жодної з цих функцій.

Чим менше частка субсидії у витратах сім'ї на оплату житлово-комунальних послуг, тим більше число субсидентів, що оцінюють систему житлових субсидій як нездібну справедливо врахувати потребу сім'ї в такій субсидії. Субсидія, складова якої менше 20% доходу сім'ї в її витратах на оплату житлово-комунальних послуг, робить негативний вплив на сприйняття сім'ями системи житлових субсидій загалом [4].

Все це доводить, що програма субсидій недосконала, вона потребує доопрацювання. Єдина категорія громадян, для яких субсидія гарантована, – це окремо проживаючі пенсіонери, а в найбільш вразливому становищі опиняються сім'ї з працездатними членами у дітородному віці, і це підриває ініціативу держави зі стимулювання народжуваності.

Одночасно із здійсненням зваженої тарифної політики за житлово-комунальні послуги необхідно на державному рівні вдосконалювати механізм надання пільг, встановлених для населення України. Перехід на нову систему оплати житла і комунальних послуг, що передбачає поетапне наближення оплати послуг населенням до економічно обґрунтованого рівня та забезпечує повне відшкодування витрат, вимагає встановлення диференційованих ставок оплати житла залежно від споживчих якостей житлового будинку. Проте даний показник не знайшов віддзеркалення у величині субсидій, отримуваних населенням, хоча з точки зору соціальної справедливості, сім'ї, що проживають у старому і менш упорядкованому житловому фонді, повинні платити менше або взагалі не платити за отримувані житлово-комунальні послуги.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, для визначення стану і тенденцій розвитку соціального захисту населення України у сфері житлово-комунальних послуг проведено аналіз законодавчого забезпечення соціальної політики, обґрунтовано пріоритети й основні напрями забезпечення соціальної орієнтації економіки у сфері ЖКГ.

Програма житлових субсидій, яка працює з 1995 року без істотних модифікацій, на даний момент не задовольняє потребам суспільства. Як наслідок, населення заборгувало 11 млрд. грн., а це означає, що в середньому кожна сім'я заборгувала по тарифах за сім з половиною місяців. У боржниках числяться більше 30% сімей, що не платили за півтора року. При цьому, за останні декілька років спостерігається прийнятний рівень надходжень, але заборгованість за житлово-комунальні послуги продовжує зростати. Значна частина цих боргів громадянами накопичені за період кінця минулого-початок теперішнього десятиріччя, коли рівень зарплат і пенсій та в цілому рівень доходів був набагато нижчий.

Аналізуючи діючу систему житлових субсидій, можна зробити висновки, що вона орієнтована на найуразливіші верстви населення – в більшості сім'ї пенсіонерів, а також сім'ї, що мають у своєму складі дітей, які навчаються. В той же час, ця соціальна пільга в істотно меншому ступені охоплює сім'ї, що мають безробітних і громадян передпенсійного віку. На економічно-активне населення ця соціальна пільга практично зовсім не спрямована. Таким чином, система житлових субсидій не сприяє покращенню демографічної ситуації в країні, а отже – потребує перегляду й доробки.

Література

1. Бідак В.Я. Соціальний захист населення та вдосконалення державних механізмів його

регулювання: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.09.01 В.Я. / Бідак; НАН України. Ін-т регіон. дослідж. — Львів, 2004. — 20 с.

2. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О.В. Димченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х., 2009. — 356 с. — ISBN 978-966-695-151-2

3. Жемчужнікова Г.П. Монополізм в економіці перехідного періоду України : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.01.01 / Г.П. Жемчужнікова; Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2002. — 20 с.

4. Сайт Держкомстат України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

5. Постанова КМУ «Про затвердження Стратегії заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню» від 2 березня 2002 р. N 253 — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=253-2002-%EF.

6. Послання Президента України до ВР України і КМУ „Про основні напрями бюджетної політики на 2002 рік” від 21.06.2001 № 2543-III — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0001100-01.

7. Электронный глоссарий [Электронный ресурс]. — Режим доступа: [http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?R0pRu.ogr;tg9!ot\(uwsg.o9](http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?R0pRu.ogr;tg9!ot(uwsg.o9).

8. Єріна А.М. Економічна статистика [практикум] / А.М. Єріна, О.К. Мазуренко, З.О. Пальян. — К. : ТОВ "УВПК "ЕксОб", 2002. — 232 с.

УДК 331.5

Бріль М.С.,
к.е.н., доцент кафедри політичної економії
Калашник Т.Є.,
ст. викладач кафедри політичної економії
Харківський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В умовах глобалізації світової економіки виникає гостра проблема ефективного функціонування національних ринків праці та впливу на основну проблему ринку праці, у тому числі й в Україні, — безробіття. Рівень безробіття є важливим макроекономічним показником, що характеризує розвиток ринку праці, тому обрана тема на сьогоднішній день є достатньо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам ефективного функціонування ринку праці в Україні присвячено багато наукових робіт вітчизняних вчених, таких як: Батченко Л.В., Бухалков М., Григорьєва М., Лібанова Е.М., Назарова Г.В., Онікієнко В.В., Петрова І.А., Л. Тарасевич та ін. Л. Батченко, досліджуючи стан ринку праці в Україні, визначає основний індикатор, який характеризує рівень розвитку ринку праці, — показник безробіття — та пропонує перелік заходів щодо його врегулювання [2, с. 157]. Вчені Бухалков М. та Григорьєва М. досліджують види безробіття та їх вплив на ринок праці [3, с. 59-60]. Петрова І. А., розглядаючи проблеми безробіття на ринку праці в Україні, визначає необхідність державного регулювання [7, с. 90]. Аналізуючи основні дослідження та публікації можна зробити висновок, що проблема безробіття потребує постійного моніторингу та пропозицій щодо вдосконалення політики регулювання ринку праці.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо системи заходів регулювання рівня безробіття в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення гармонійних взаємовідносин держави, працедавців і працівників на ринку праці є одним із найбільш пріоритетних напрямів розвитку держави. На сучасному ринку праці досить складно створити рівноправну модель цих взаємовідносин, бо необхідно створити такі умови праці, щоб працедавці й наймані працівники мали рівноправні, стабільні, з чітко визначеною метою трудові відносини.

Розглядаючи сьогоднішнє законодавство, що регулює відносини на ринку праці, необхідно відмітити, що воно до останнього моменту залишається недосконалим та неспроможним сприяти усуненню головного негативного явища будь-якої країни — безробіття.

Безробіття — це негативне соціально-економічне явище, за якого частина економічно активного населення, яке прагне працювати, не зайнята у сфері економіки. Згідно із законодавством України, безробітними вважаються особи працездатного віку, які втратили роботу з незалежних від них причин, не мають заробітку, а також ті громадяни, які виходять на ринок праці вперше, зареєстровані в центрах зайнятості, шукають роботу й здатні приступити до праці [1].